

Poliisitarkastaja Seppo Sivula
Sisäministeriö, poliisiosasto

Eduskunta
Maa- ja metsätalousvaliokunta

LAUSUNTO LYIJYHAULIEN RAJOITUSEHDOTUKSEN VAIKUTUKSESTA POLIISITOIMINTAAN

Euroopan komissio on katsonut tarpeelliseksi ryhtyä toimiin ampuma-aseiden ammusten sisältämän lyijyn aiheuttamien haittojen vähentämiseksi. Euroopan kemikaalivirasto ECHA on valmistellut komission pyynnöstä lyijyhaulien käyttöä kosteikkoalueilla koskevan rajoitusehdotuksen REACH-asetuksen ((EY) N:o 1907/2006) nojalla. Valmisteilla on lisäksi toinen, lyijyhaulien lisäksi luoteja ja kalastusvälineitä koskeva rajoitusehdotus.

Ensimmäisessä rajoitusehdotuksessa esitetään lyijyhaulien käytön ja hallussapidon rajoittamista kosteikkoalueilla. Rajoitus kattaisi myös kosteikoilla sijaitsevat ampumaradat. Toisessa toimeksiannossa pyydetään ECHA:a selvittämään lyijyhaulien käytön rajoittamista ja/tai kieltämistä kaikessa metsästyksessä ja urheiluammunnassa muissakin kuin kosteikkoympäristöissä. Lisäksi selvitetään tarvetta ja mahdollisuuksia rajoittaa lyijypitoisten luotien ja kalastusvälineiden käyttöä. Toinen rajoitusehdotus tulee äänestykseen aikaisintaan vuoden 2022 alussa.

Sotilaskäyttö sekä muut ei-siviilikäytöt (poliisi, rajaturvallisuus, tullit) eivät kuulu rajoitusten piiriin. Myös lyijyammusten käyttö sisätiloissa on rajattu molempien rajoitusehdotusten ulkopuolelle. Vaikka viranomaiskäyttö on rajattu ehdotuksen ulkopuolelle, olisi rajoituksella merkittäviä vaikutuksia poliisin toimintaan liittyen patruunoiden saatavuuteen, poliisin ja sivullisten turvallisuuteen, poliisin toimintakykyyn, varusteiden uusimisesta aiheutuviin kustannuksiin ja poliisin käytettävissä olevien ampumaratojen vähenemiseen.

Merkittävin osa poliisin käyttämien luotiasien patruunoiden luodeista on lyijy-ydinluoteja. Ylivoimaisesti eniten käytetään 9 mm harjoitus- ja virkapatruunoita. Poliisi hankkii käyttämänsä patruunat kilpailutuksen perusteella valitulta sopimustoimittajalta. Oma patruunatuotanto poliisilla ei ole.

Vaikka lyijyluotien käyttö viranomais toiminnassa sallittaisiinkin, ongelmaksi muodostuu patruunoiden saatavuus. Patruunavalmistajilta saadun tiedon mukaan lyijyluodin sisältäviä patruunoita ei kannata valmistaa pelkästään viranomaiskäyttöä varten. Jos lyijyn käyttökiellon vuoksi patruunatehtaiden muu tuotanto loppuu tai supistuu merkittävästi, sillä on vaikutusta myös poliisin käyttämien patruunoiden saatavuuteen.

Poliisin käyttämät virkapatruunat on valittu niin, että niistä aiheutuu mahdollisimman vähän vaaraa ja vahinkoa sekä kohdehenkilölle että mahdollisille ulkopuolisille, mutta ne ovat kuitenkin riittävän tehokkaita pysäyttämään kohdehenkilön toiminnan. Nykyisin käytössä olevat lyijy-ydinluodit ovat testausten ja vammaballistiikkatutkimusten jälkeen valikoituneet tarkoituksenmukaisimmiksi.

Poliisin oma suojaus perustuu uhka-arvioon todennäköisimmistä vaaroista. Poliisin käyttämät suojaliivit, -kilvet, -kypärät ja ajoneuvojen suojaus on mitoitettu lyijy- tai lyijy-ytimisten luotien varalle,

koska ne ovat tällä hetkellä tavanomaisimpia käytössä olevia luotityyppejä. Suojavarustus on aina kompromissi suojaavuuden ja liikkuvuuden välillä. Nykyisin käytössä olevat suojavarusteet on valittu niin, että ne antavat käyttäjälleen riittävän suojan, mutta käyttäjä pystyy kuitenkin liikkumaan ja muuten toimimaan niitä käyttäessään. Jos lyijykiellon myötä markkinoilla olevat ampumatarvikkeet ovat jatkossa lyijyttömiä täyskupari- tai messinkiluoteja, poliisiin suojavarusteiden suojaavuus täytyy arvioida kokonaan uudestaan. On todennäköistä, että riittävän suojan tarjoavat varusteet ovat merkittävästi painavampia ja kömpelömpiä, jolloin poliisin liikkuvuus ja toimintakyky heikkenee.

Poliisin omat ampumaradat on rakennettu lyijy-ytimisten luotien käytön mukaisiksi. Omien ampumaratojen lisäksi poliisi on useilla paikkakunnilla täysin riippuvainen ulkopuolisten hallinnoimista ampumaradoista. Lyijyluotien käytön kieltäminen vähentäisi merkittävästi sekä metsästys- että ampumaurheiluharrastusta ja siten myös harrastusten edellyttämien ampumaratojen määrää. Jos ampumaratojen määrä vähenisi valtakunnassa, vaikeutuisi poliisille säädettyjen ampuma-aseen ylläpitokoulutusten ja tasokokeiden suorittaminen merkittävästi.

Jos lyijy-ydinluodit joudutaan korvaamaan muulla materiaalilla, poliisihallinnolle aiheutuu merkittäviä lisäkustannuksia arviolta useiden kymmenien miljoonien eurojen arvosta. Kustannukset muodostuvat pääosin kaikkien suojavälineiden, suojavarusteiden ja ampumaratojen uusimisesta sekä tutkimuksista korvaavien ampumatarvikkeiden löytämiseksi. Poliisihallinto on hiljattain uusiutunut käytössä olevat luotisuoja-kypärät ja pelkästään niiden kustannusvaikutus oli yli 3,3 miljoonaa euroa.

Aseiden käyttöturvallisuustarkastus (C.I.P.-tarkastus) on velvoite, josta säädetään ampuma-aselain (1/1998) 110 §:ssä. Käyttöturvallisuustarkastus perustuu valtiosopimukseen kannettavien ampuma-aseiden tarkastusleimojen vastavuoroisesta hyväksymisestä (SopS 40/1984). Sopimuksella on perustettu pysyvä kansainvälinen komissio, Commission Internationale Permanente, jäljempänä C.I.P. C.I.P.-sopimus velvoittaa sopimusvaltiota käyttöturvallisuustarkastamaan C.I.P:ssä päätetyillä menetelmillä ampuma-aseet ja patruunat ennen niiden laskemista markkinoille. Muiden jäsenvaltioiden tekemät käyttöturvallisuustarkastukset hyväksytään vastavuoroisesti.

Tällä hetkellä noin 90 % haulikoista koeammutaan lyijyhauleilla ladatuilla korkeapainepatruunoilla. Vanhoja haulikoita ei tarkasteta uudelleen rautahauleja varten. Solidiluotien läpäisy on huomattavasti suurempi kuin lyijy-ydinluodeilla. Jos luotiaseiden testauksessa siirrytään lyijyttömiin luoteihin, joudutaan kaikki luotiloukut uusimaan. Vaikka luotiloukut uusitaan, on niiden käyttöikä huomattavasti lyhyempi. Kovien materiaalien käytössä on lisäksi otettava huomioon suurempi kimmokevaara kuin pehmeällä lyijyllä. Uusimalla C.I.P.-tarkastuksessa käytettävät koeammuntapenkit ja luotiloukut kimmokevaaraa voidaan pienentää, mutta riski on silti suurempi kuin lyijyä käytettäessä. Luotiloukkujen ja koeammuntapenkkien uusiminen aiheuttaisi ainakin noin 100 000 €:n kustannukset.

Koeammunnassa käytettävien välineiden uusimisen lisäksi kustannuksia aiheuttaa ylipainepatruunoiden hinnannousu. Messinkiluoteihin siirtyminen aiheuttaa kiväärikaliiperisissa aseissa luodin hinnan kaksinkertaistumisen ja pistoolikaliiperisissa aseissa kolmin-nelinkertaistumisen.

C.I.P:n ampuma-aseiden ja patruunoiden käyttöturvallisuutta koskevissa säännöksissä ei ole havaittu olevan määräyksiä, jotka olisivat ristiriidassa siviilikäyttöön tarkoitettujen ampuma-aseiden patruunoiden lyijyhauleja tai lyijyluoteja koskevan kiellon kanssa. Siirtyminen lyijystä muihin materiaaleihin aseiden käyttöturvallisuustarkastuksessa aiheuttaisi varsin suuret kustannukset, joka johtaa tarkastushintojen nousuun. Lyijystä luopuminen C.I.P.-tarkastuksessa ei ole tarkoituksenmukaista.